



Το κείμενο δημοσιεύτηκε 13/6/2020 στο ιστολόγιο
<http://www.areopagusbriefs.wordpress.com/>

Βρίσκεται ο Θεός πίσω από την Αρχή του Σύμπαντος;

Απολογητικές σκέψεις
γύρω από ένα αρχέγονο κοσμολογικό επιχείρημα

Του Έραστου Φίλου

Εισαγωγή

Οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα πιστεύουν πως το σύμπαν είχε αρχή. Ώστόσο τα πράγματα δεν είναι και τόσο ξεκάθαρα όσον αφορά το τί προκάλεσε την ύπαρξή του.

Θεϊστές (δηλ. αυτοί που πιστεύουν ότι υπάρχει Θεός), όπως ο φιλόσοφος Ουίλιαμ Λέιν Γκρεγκ, θεωρούν ότι υπάρχουν επαρκή λογικά επιχειρήματα που στηρίζουν τη θειστική άποψη, ότι δηλαδή ο Θεός είναι η αρχή και η αιτία του σύμπαντος.

Από την άλλη πλευρά, οι οπαδοί της φυσιοκρατίας (αυτοί που πιστεύουν ότι αυτό που υπάρχει είναι μόνο ο φυσικός κόσμος), όπως ο φυσικός Στίβεν Χόκινγκ (ο οποίος πέθανε

πρόσφατα) και οι ‘νέοι αθεϊστές’, ισχυρίζονται πως ο Θεός δεν είναι απαραίτητος για την εξήγηση της προέλευσης του σύμπαντος.

Το άρθρο αυτό αποσκοπεί να δείξει ότι ο θεϊσμός εξηγεί καλύτερα την ύπαρξη του σύμπαντος απ’ ότι η φυσιοκρατία.

Το κοσμολογικό επιχειρήμα Καλάμ

Σε διάλεξη¹ του το 2015 στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ, ο Ουίλιαμ Λέιν Κρεγκ περιγράφει τα κίνητρα που τον οδήγησαν να συνειδητοποιήσει την ιδιαίτερη συνεισφορά ισλαμικών θεολόγων του μεσαίωνα, όπως των αλ-Φαράμπι (872–950) και αλ-Γκαζαλί (1058-1111), στο κοσμολογικό επιχειρήμα περί ύπαρξης του Θεού. Τέτοιου είδους φιλοσοφικά επιχειρήματα περιστρέφονται γύρω από το γεγονός ότι όλα έχουν μια αιτία, ότι υπήρχε Πρώτη Αιτία και ότι αυτή καθαυτή ήταν αναίτια. Το κοσμολογικό επιχειρήμα «Καλάμ»², όπως το ονομάζει ο Κρεγκ, είναι μια σύγχρονη παραλλαγή του κοσμολογικού επιχειρήματος και έχει ως εξής:

1. Οτιδήποτε ξεκινά να υπάρχει, έχει αιτία.
2. Το σύμπαν ξεκίνησε να υπάρχει.
3. Άρα το σύμπαν έχει αιτία.

Το επιχειρήμα αυτό είναι ένας απλός συλλογισμός. Εάν μπορούν να γίνουν αποδεκτές οι δύο πρώτες προτάσεις του επιχειρήματος, τότε το συμπέρασμα υπονοεί την ύπαρξη μιας Πρώτης Αιτίας.

Ας δούμε, όμως, το επιχειρήμα αυτό αναλυτικά.

Πρόταση Α': Οτιδήποτε ξεκινά να υπάρχει, έχει αιτία

Αυτό περιέχει η πρώτη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος. Κανείς δεν πιστεύει σοβαρά ότι ένα αυγό εμφανίζεται από μόνο του ... και συνεπώς αναζητεί την κότα που το γέννησε. Η ζωή μας διδάσκει ότι τα πράγματα δεν έρχονται στην ύπαρξη ως δια μαγείας, χωρίς αιτία! Αν κάτι δημιουργήθηκε από το τίποτα, τότε γιατί δεν δημιουργούνται και όλα τα υπόλοιπα από το τίποτα;

¹ William Lane Craig, “The Kalam Cosmological Argument,” ιστοσελίδα *Reasonable Faith*, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://www.reasonablefaith.org/writings/popular-writings/existence-nature-of-god/the-kalam-cosmological-argument/>.

² Ο Γκρεγκ ισχυρίζεται ότι ήταν πρώτος που χρησιμοποίησε τον όρο αυτό ‘Καλάμ’ που στα αραβικά σημαίνει ‘διαλογική επιστήμη’, ή και ‘ισλαμική σχολαστική θεολογία’.

Είναι δύσκολο κάποιος που παραδέχεται την σύγχρονη επιστημονική θεώρηση του κόσμου να αρνηθεί την ορθότητα αυτής της πρότασης, δηλαδή: «Οτιδήποτε ξεκινά να υπάρχει, έχει αιτία».

Μερικοί άθεοι σπεύδουν να εφαρμόσουν την έννοια της πρώτης πρότασης του κοσμολογικού επιχειρήματος στον ίδιο το Θεό. Για παράδειγμα, ο διάσημος Βρετανός μαθηματικός και φιλόσοφος Μπέρτραντ Ράσελ γράφει: «Ο πατέρας μου με δίδαξε ότι η ερώτηση 'Ποιος με έκανε;' δεν μπορεί να απαντηθεί, καθώς προκαλεί την αμέσως επόμενη ερώτηση, 'Ποιος έκανε τον Θεό;' Αυτή η πολύ απλή πρόταση μου έδειξε, και το πιστεύω ακόμα ακράδαντα, την πλάνη στο επιχειρήμα της Πρώτης Αιτίας. Αν όλα πρέπει να έχουν αιτία, τότε και ο Θεός πρέπει να έχει αιτία.»³

Παρόλο που μια τέτοιου είδους αντιμετώπιση μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να φαίνεται δικαιολογημένη, αποδεικνύεται στην πράξη όμως ως αυτό-αναιρούμενη, επειδή η πρώτη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος αποκλείει ρητά τον Θεό από την κατηγορία αυτή, μιλώντας για «οτιδήποτε ξεκινά να υπάρχει». Ο Θεός όμως – εξ ορισμού – είναι αιώνιος, χωρίς αρχή. Η ύπαρξη του Θεού δεν έχει χρονικά προσδιοριζόμενη αρχή. Ως εκ τούτου, χαρακτηρίζεται ως τελική Αιτία.

Ένα άλλο αντεπιχείρημα στην πρώτη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος κάνει χρήση της Κβαντικής Μηχανικής η οποία διδάσκει πως το κενό περιέχει ηλεκτρομαγνητικά κύματα και σωματίδια που έρχονται και εξαφανίζονται από την ύπαρξη, με ζεύγη ύλης-αντιύλης, και ενέργεια που προκαλείται από κβαντικές διακυμάνσεις που δεν ακολουθούν μια αυστηρή αιτιότητα.

Ο φυσικός Πωλ Ντέιβις συζητά την πιθανότητα μιας θεωρίας που «θα επέτρεπε τη δημιουργία και την καταστροφή του χωροχρόνου αυθόρμητα και αδικαιολόγητα με τον ίδιο τρόπο που τα σωματίδια δημιουργούνται και καταστρέφονται αυθόρμητα και αδικαιολόγητα. Η θεωρία συνεπάγεται μια ορισμένη μαθηματικά καθορισμένη πιθανότητα ότι, για παράδειγμα, θα εμφανιστεί μια σταγόνα χώρου που δεν υπήρχε πριν. Έτσι, ο χωρόχρονος θα μπορούσε να βγει από το τίποτα ως αποτέλεσμα μιας αβίαστης κβαντικής μετάβασης.»⁴ Φαίνεται ότι με μια διατύπωση σαν αυτή ο Ντέιβις θέλει να αποφύγει να παραδεχτεί την ανάγκη για αιτία στην ύπαρξη του χωροχρόνου και του σύμπαντος από το τίποτα.

Σε αυτό το επιχείρημα ο φυσικός Ένριχ Ντόκο επισημαίνει ότι λόγω έλλειψης θεωρίας όπως η Κβαντική Βαρύτητα (η οποία αποσκοπεί στην ενοποίηση της Κβαντικής Θεωρίας με αυτή της Γενικής Σχετικότητας), στα πρώτα 10^{-43} δευτερόλεπτα μετά τη Μεγάλη Έκρηξη, όπου τα κβαντικά φαινόμενα είναι αποτελεσματικά, οι ισχυρισμοί του Ντέιβις δεν μπορούν να επαληθευτούν. «Δυστυχώς,» γράφει, «δεν έχουμε μια πλήρη θεωρία της Κβαντικής Βαρύτητας. Οι αντιρρησίες ισχυρίζονται συνήθως ότι επειδή δεν διαθέτουμε θεωρία της Κβαντικής Βαρύτητας, είναι πιθανό να υπήρχε κάποια εποχή πριν από τη Μεγάλη Έ-

³ Bertrand Russell, *Why I Am Not a Christian (Γιατί δεν είμαι Χριστιανός)* (London: Watts & Co., 1927). Δημοσιεύτηκε ως φυλλάδιο και αναδημοσιεύτηκε έπειτα πολλαπλώς. Βλ. ηλεκτρονικά, αναζήτηση 10 Ιουνίου 2020, <https://users.drew.edu/jlenz/whynot.html>.

⁴ Paul Davies, *God and the New Physics*, (New York: Simon and Schuster, 1983), σ. 215.

κρηξη. Ίσως η Κβαντική Βαρύτητα να δείξει ότι το σύμπαν είναι αιώνιο. ... Αλλά πόσο πετυχημένο... είναι αυτό ως αντίρρηση;»⁵ Η άποψη του Ντέιβις για μια θεωρία Κβαντικής Βαρύτητας μοιάζει απόμακρη ενόψει των στοιχείων που αντιπαραθέτει ο Ντόκο.

Βλέπουμε πως η προσπάθεια εξήγησης της «Αιτίας» στο κοσμολογικό επιχείρημα είναι είτε αυτό-αμφισβητούμενη είτε εξαιρετικά θεωρητική και απόμακρη.

Πρόταση Β': Το σύμπαν ξεκίνησε να υπάρχει

Η δεύτερη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος είναι ότι το σύμπαν είχε αρχή. Δύο είδη αποδεικτικών στοιχείων – φιλοσοφικά και επιστημονικά – υποστηρίζουν την πρόταση αυτή.

Φιλοσοφικά, εάν το σύμπαν ήταν αιώνιο, χωρίς αρχή και τέλος, τότε πρέπει να υπήρχε μια άπειρη σειρά γεγονότων που θα έπρεπε να προϋπήρχαν του σήμερα. Ωστόσο, μια τέτοια άπειρη σειρά δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, επειδή, παρόλο που υπάρχει το άπειρο στον ιδανικό κόσμο των μαθηματικών, στον κόσμο του χρόνου και της ύλης το «άπειρο» οδηγεί σε παραλογισμό. Είναι αδύνατο, για παράδειγμα, να έχουμε έναν άπειρο αριθμό ιστορικών γεγονότων που συνέβησαν πριν από μια συγκεκριμένη στιγμή. Ο Νοτιοαφρικάνος κοσμολόγος Τζώρτζ Έλις δηλώνει πως πρέπει να θεωρήσουμε την «αληθινή φύση του άπειρου: ως οντότητα που δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί, που είναι εξ' ορισμού πάντα απρόσιτη, οπότε καμία φυσική διαδικασία δεν μπορεί να δημιουργήσει οτιδήποτε άπειρο».⁶ Επομένως, από καθαρά φιλοσοφική άποψη, ο αριθμός ιστορικών γεγονότων στο σύμπαν είναι πεπερασμένος. Αυτό επιβεβαιώνει τη δεύτερη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος. Το σύμπαν είχε αρχή.

Αν κοιτάξουμε τη δεύτερη πρόταση από επιστημονική σκοπιά, θα ανακαλύψουμε ότι η θεωρία ενός επεκτεινόμενου («πληθωριστικού») σύμπαντος την υποστηρίζει. Η θεωρία της Μεγάλης Έκρηξης (big bang) θεωρείται ως η κύρια εξήγηση της ύπαρξης του Σύμπαντος. Η θεωρία περιγράφει πως το σύμπαν ξεκίνησε την ύπαρξή του από μια υπερβολικά πυκνή και θερμή κατάσταση (μοναδικότητα) και ξετυλίχτηκε σε διάρκεια 13,8 δισεκατομμυρίων ετών σε αυτό που σήμερα γνωρίζουμε ως το Σύμπαν. Πολλά επιστημονικά δεδομένα υποστηρίζουν την θεωρία αυτή. Πρώτον, η ύπαρξη μιας κοσμικής ακτινοβολίας φόντου μικροκυμάτων καταδεικνύει την «ψύξη» του Σύμπαντος. Στο πρώτο δευτερόλεπτο μετά την έναρξη του σύμπαντος, η θερμοκρασία περιβάλλοντος ήταν περίπου 5,5 δισεκατομμύρια βαθμοί Κελσίου, σύμφωνα με πηγές της αμερικανικής αεροναυτικής εταιρίας NASA.⁷ Το κοσμικό υπόβαθρο μικροκυμάτων⁸ θεωρείται ως η «μεταλαμπή» της Μεγάλης

⁵ Enis Doko, “Kalam Cosmological Argument and the Modern Science”, *Kader* 16/1 (Haziran 2018): σ. 1-13, αναζήτηση 10 Ιουνίου 2020, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/498540>.

⁶ George F. R. Ellis, “Issues in the Philosophy of Cosmology,” στο *Philosophy of Physics*, μέρος Α, επιμ. Jeremy Butterfield και John Earman, (Amsterdam-Oxford: Elsevier, 2007), σ. 1190.

⁷ The Big Bang, *NASA Science - The Universe - What we Study*, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://science.nasa.gov/astrophysics/focus-areas/what-powered-the-big-bang/>.

⁸ Το κοσμικό υπόβαθρο μικροκυμάτων ανακαλύφθηκε στη δεκαετία 1960 από τους Robert Wilson και Arno Penzias στους οποίους απηνέμη το βραβείο Νομπέλ Φυσικής το 1978.

Έκρηξης. Δεύτερον, η ερυθρή μετατόπιση στην ακτινοβολία που εκπέμπεται από αστρονομικά αντικείμενα, όπως οι μακρινοί γαλαξίες, είναι μια ένδειξη ότι οι γαλαξίες του Σύμπαντος απομακρύνονται αδιάκοπα ο ένας από τον άλλο.⁹ Οι επιστήμονες το βλέπουν αυτό ως απόδειξη για την επέκταση του Σύμπαντος που – αν υπολογίσει κανείς προς τα πίσω – δείχνει μια αρχή (μοναδικότητα). Τρίτον, ο δεύτερος νόμος της Θερμοδυναμικής λέει ότι ένα διαστελλόμενο σύμπαν (ως κλειστό σύστημα) εξαντλεί σταθερά τη δυναμική του, δηλαδή την χρησιμοποιήσιμη ενέργειά του. Αυτό καταδεικνύει επίσης ότι ο χρόνος ακολουθεί μόνο μία κατεύθυνση (προς το μέλλον). Αν σκεφτούμε τη διαδικασία αυτή σε αντιστροφή, το Σύμπαν πρέπει να είχε αρχίσει να επεκτείνεται και να χάνει ενέργεια. Με βάση τέτοια επιχειρήματα, η θεωρία της Μεγάλης Έκρηξης έχει γίνει η κυρίαρχη επιστημονική εξήγηση για την ιστορία του Σύμπαντος.

Υπάρχουν, φυσικά, και άλλες θεωρίες, όπως αυτή ενός «αιώνιου» σύμπαντος, του σύμπαντος Σταθερής Κατάστασης. Στο μοντέλο αυτό, η πυκνότητα της ύλης σε διαστελλόμενο σύμπαν παραμένει αμετάβλητη λόγω μιας συνεχούς δημιουργίας ύλης, ακολουθώντας έτσι την τέλεια κοσμολογική αρχή που ισχυρίζεται ότι το παρατηρήσιμο σύμπαν είναι το ίδιο ανά πάσα στιγμή και σε οποιοδήποτε μέρος. Ο Αϊνστάιν αρχικά υποστήριζε αυτή τη θεωρία, ωστόσο, φαίνεται να προσανατολιζόταν προς μια άλλη σκέψη, για εμπειρικούς λόγους. Σε μια επιστολή του προς έναν συνάδελφο φυσικό το 1952, εκφράζει τον σκεπτικισμό του για το μοντέλο Σταθερής Κατάστασης του Χούλ: «Οι κοσμολογικές εικασίες του κ. Χούλ, που προϋποθέτουν τη δημιουργία ατόμων από το διάστημα, κατά τη γνώμη μου είναι πολύ άσχημα στηριγμένες για να ληφθούν σοβαρά».¹⁰ Παρ' όλο που το μοντέλο Σταθερής Κατάστασης είχε μεγάλη δημοτικότητα μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, η συντριπτική πλειονότητα των κοσμολόγων, αστροφυσικών και αστρονόμων σήμερα το απορρίπτει, καθώς οι παρατηρήσεις δείχνουν μια «καυτή» κοσμολογία Μεγάλης Έκρηξης, πεπερασμένης διάρκειας, κάτι που δεν προβλέπει το μοντέλο Σταθερής Κατάστασης.

Ο κοσμολόγος Αλέξανδρος Βίλενκιν καταλήγει στην εξής προτροπή: «Λένε πως είναι το επιχείρημα που πείθει ανθρώπους λογικούς και η απόδειξη που πείθει ακόμη και τους πιο παράλογους. Με την απόδειξη που έχουμε τώρα, οι κοσμολόγοι δεν μπορούν να κρύβονται πλέον πίσω από την πιθανότητα ενός αιωνίου-στο-παρελθόν σύμπαντος. Δεν υπάρχει διαφυγή: πρέπει να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα μιας κοσμικής έναρξης».¹¹

Αναφέραμε κάποιες προσπάθειες για την εξήγηση του Σύμπαντος. Αυτές που θεωρούνται επιστημονικά αποδεκτές σήμερα υποστηρίζουν τη δεύτερη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος, επιστημονικά και φιλοσοφικά. Το Σύμπαν είχε αρχή!

⁹ Αυτό οφείλεται σε μια ανακάλυψη του Αμερικανού αστρονόμου Edwin Hubble (απεβ. 1953). Στις μέρες του, η αστρονομία δεν θεωρείτο μέρος της φυσικής αλλά ως ανεξάρτητος κλάδος της επιστήμης. Μόνο μετά το θάνατό του επιτράπηκε να τιμηθούν ανακαλύψεις στην αστρονομία με βραβείο Νόμπελ στη Φυσική. Το διαστημικό τηλεοπτικό πεδίο της NASA, που πήρε το όνομά του, συνέβαλε στο βραβείο Νόμπελ Φυσικής το 2011. Αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, https://www.nasa.gov/mission_pages/hubble/news/hubble-nobel.html.

¹⁰ Albert Einstein, επιστολή στον Jean-Jacques Fehr, 1952, *Albert Einstein Archive Online*, αριθ. αρχείου 26-074, αναφέρεται από τους Cormac O’Raifeartaigh et al., “Einstein’s steady-state theory: an abandoned model of the cosmos”, *European Physical Journal H* 39 (2014), σ. 353–367, βλ. ηλεκτρονικά, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://doi.org/10.1140/epjh/e2014-50011-x>.

¹¹ Alexander Vilenkin, *Many Worlds in One*, (New York: Hill and Wang, 2006), σ.176.

Συμπέρασμα: Άρα το σύμπαν έχει αιτία

Είδαμε ότι οι δύο πρώτες προτάσεις του κοσμολογικού επιχειρήματος έχουν νόημα, τόσο φιλοσοφικά όσο και επιστημονικά. Ο συλλογισμός καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το Σύμπαν έχει αιτία.

Η θέση αυτή υποστηρίζει σημαντικά την άποψη, ότι ο Θεός είναι η ύπατη αιτία. Ο Κρεγκ θεωρεί επίσης ότι μια τέτοια αιτία πρέπει να είναι οριστική, επειδή, όπως είδαμε, είναι αδύνατη μια ατέλειωτη σειρά γεγονότων στον φυσικό κόσμο. Πρόκειται για «αναίτια Πρώτη Αιτία που ξεπερνά χώρο και χρόνο, καθώς δημιούργησε τον χώρο και τον χρόνο, άυλη, μη φυσική, αδιανόητα ισχυρή, εφ' ότου εκείνη δημιούργησε την ύλη και κάθε ενέργεια».¹²

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν επιστήμονες, όπως ο προαναφερόμενος Στίβεν Χόκινγκ, που αμφιβάλλουν ότι το Σύμπαν χρειάζεται αιτία για να υπάρχει. Στο τελευταίο του βιβλίο *Το Μεγάλο Σχέδιο* γράφει περί αυτού: «Επειδή υπάρχει ένας νόμος όπως η βαρύτητα, το σύμπαν μπορεί και δημιουργείται από το τίποτα. ... Η αυθόρμητη δημιουργία είναι ο λόγος που υπάρχει κάτι παρά το τίποτα, που υπάρχει το σύμπαν, που εμείς υπάρχουμε. Δεν είναι απαραίτητο να επικαλείται κανείς τον Θεό να ανάψει το σπίρτο εκκίνησης το σύμπαντος».¹³ Με άλλα λόγια, ο Χόκινγκ πιστεύει ότι το Σύμπαν αυτό-δημιουργείται επειδή υπάρχουν νόμοι όπως ο νόμος της βαρύτητας. Επιπλέον, αιτία ύπαρξής του δεν είναι ο Θεός.

Η θέση του Χόκινγκ περί «αυτό-δημιουργίας» του Σύμπαντος χωρίς αιτία, έρχεται σε αντίθεση με την πρώτη πρόταση του κοσμολογικού επιχειρήματος. Ο Τζον Λένοξ, μαθηματικός από την Οξφόρδη την χαρακτηρίζει «αντιφατική» και γράφει: «[Ο Χόκινγκ] μπερδεύει δύο πράγματα: νόμο και δράση. Οι επιλογές που ζητά να κάνουμε είναι ψευδο-εναλλακτικές. Πρόκειται για κλασικό σφάλμα κατηγορίας. ...Ο Νόμος της Βαρύτητας του Νεύτωνα δεν δημιουργεί βαρύτητα. Δεν εξηγεί καν τί είναι βαρύτητα, όπως συνειδητοποίησε και ο ίδιος ο Νεύτωνας. Οι νόμοι της φυσικής όχι μόνο ανίκανοι είναι να δημιουργήσουν, αλλά ούτε καν μπορούν να προκαλέσουν κάτι να συμβεί».¹⁴ Αμφισβητείται λοιπόν το επιχείρημα του Χόκινγκ κυρίως για δύο λόγους. Πρώτον, επειδή μπερδεύει νόμο και δράση, και δεύτερον, επειδή υποθέτει σιωπηρά την ύπαρξη φυσικών νόμων, όπως η «βαρύτητα», ακόμη και πριν από την ίδια την ύπαρξή τους. Το θεώρημα Borde-Vilenkin-Guth¹⁵, απαγορεύει ένα σύμπαν, που κατά μέσο όρο επεκτείνεται, να είναι αιώνιο στο παρελθόν. Πρέπει να βρίσκεται στα όρια του χωροχρόνου.

Μερικοί κατηγορούν τους θεϊστές ότι υιοθετούν μια νοοτροπία τύπου «ο Θεός καλύπτει τα κενά της γνώσης μας», ειδικά όταν δηλώνουν ότι ο Θεός είναι η Πρώτη Αρχή. Ο

¹² Craig, “The Kalam Cosmological Argument”.

¹³ Stephen Hawking και Leonard Mlodinow, *The Grand Design. New Answers to the Ultimate Questions of Life* (London: Transworld Publishers, 2010), σ. 180.

¹⁴ John C. Lennox, *God and Stephen Hawking. Whose Design Is It Anyway*, (Oxford: Lion Hudson, 2011), σ. 36.

¹⁵ Arvind Borde, Alan H. Guth, Alexander Vilenkin, “Inflationary Spacetimes Are Incomplete in Past Directions,” *Physical Review Letters* 90 (2003) 151301, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://doi.org/10.1103/PhysRevLett.90.151301>.

Τζον Πράιτς, για παράδειγμα, γράφει σε ανάρτησή του στο διαδίκτυο σχετικά με το κοσμολογικό επιχείρημα τα εξής: «Δεδομένου ότι η επιστήμη δεν μπορεί να εξηγήσει ή να εντοπίσει πραγματικά την 'αιτία' που προκάλεσε την ύπαρξη του σύμπαντός μας, με την αιτιολογία ότι η αιτία προηγήθηκε της Μεγάλης Έκρηξης και επομένως δεν μπορεί να παρατηρηθεί ή να μετρηθεί, οι θεϊστές καλύπτουν το κενό καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως αυτή η αιτία είναι ο Θεός».¹⁶ Ο Πράιτς κατηγορεί τους θεϊστές ότι φέρνουν πολύ εύκολα τον «Θεό» στο παιχνίδι, ως εξήγηση για πράγματα που δεν μπορούν να παρατηρηθούν ή να μετρηθούν. Γι' αυτόν «ο Θεός» είναι μια «αθέμιτη» εξήγηση σε ερωτήματα που η επιστήμη δεν μπορεί να απαντήσει. Ωστόσο, πρέπει κανείς να ρωτήσει, πόσο ρεαλιστική είναι η προσδοκία η επιστήμη να μπορεί να προσφέρει εξηγήσεις για θέματα που βρίσκονται εκτός της σφαίρας της; Μπορεί να εξηγήσει την Πρώτη Αιτία του Σύμπαντος; Μπορεί αυτό το «κενό» στην επιστημονική μας γνώση ποτέ να «καλυφθεί»;

Πρόκειται για μια άκρως ανθρώπινη στρατηγική: Άθεοι κατηγορούν τους θεϊστές ότι σε περιπτώσεις που οι ίδιοι «δεν γνωρίζουν» υποθέτουν αυτομάτως πως «η απάντηση είναι ο Θεός». Ωστόσο, η στρατηγική αυτή λειτουργεί αμφίδρομα. Ισχύει το ίδιο και με τους πεισματικά αθεϊστές. Τι να υποθέσει κανείς όταν στην άγνοιά τους εκείνοι εύκολα αναφωνούν: «δεν ξέρω, αλλά σίγουρα δεν είναι Θεός».

Ο Μάικλ Σέρμερ, εκδότης του περιοδικού *Skeptic*, θεωρεί πως ορθά επιχειρήματα δεν μπορεί να στηρίζονται στην άρνηση: «Στην επιστήμη, για να γίνει αποδεκτή μια νέα θεωρία, δεν αρκεί να εντοπίσουμε μόνο τα κενά στη θεωρία που επικρατεί (δηλαδή τα αρνητικά της στοιχεία). Οι υποστηρικτές πρέπει να παρέχουν και θετικά στοιχεία υπέρ της νέας θεωρίας».¹⁷

Το συμπέρασμα του κοσμολογικού μας επιχειρήματος είναι αναμφισβήτητο: Το Σύμπαν έχει σκοπό! Αλλά μπορεί αυτό να αυτό-δημιουργείται, χωρίς Θεό, όπως υποστηρίζει ο Χόκινγκ; Παρόλο που μια τέτοια άποψη σε μια αθεϊστική κουλτούρα μπορεί να είναι δημοφιλής, δεν βρίσκει μέχρι στιγμής σαφή υποστήριξη ούτε στη φιλοσοφία και ούτε στην επιστήμη.

Διδάγματα

Η επιστημονική και η φιλοσοφική εξέταση δεν μπορεί να αμφισβητήσει το κοσμολογικό επιχείρημα Καλάμ που στηρίζει την θεϊστική υπόθεση ότι η αρχή του Σύμπαντος είχε αιτία. Οι αθεϊστές ανταποκρίνονται είτε με πολεμικές είτε με αυτό-ανααιρούμενα επιχειρήματα όταν έρχονται αντιμέτωποι με το ζήτημα του τί προκάλεσε την αρχή του Σύμπαντος.

Οι θεϊστές μπορούν να είναι πεπεισμένοι ότι ούτε η επιστήμη ούτε η λογική αντιτίθενται στην πεποίθησή τους ότι ο Θεός είναι η Πρώτη Αιτία πίσω από την ύπαρξη του Σύμπαντος.

¹⁶ John Prytz, συνεισφορά στο διαδικτυακό φόρουμ *The Kalam Cosmological Argument Debunked!*, 19 Φεβρουαρίου 2016, *Journal for Scientific Exploration*, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://www.scientificexploration.org/forum/the-kalam-cosmological-argument-debunked>.

¹⁷ Michael Schermer, "How Beliefs in Extraterrestrials and Intelligent Design Are Similar", *Scientific American* 309, 1 (July 2013) 92, αναζήτηση στις 10 Ιουνίου 2020, <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0713-92>.

Είναι συνεπώς λογικό να πιστεύουμε, όπως καταλήγει ο Κρεγκ, ότι η αιτία για την αρχή του Σύμπαντος είναι ο Δημιουργός του, ο Θεός της Βίβλου, και όπως εκείνη μας διδάσκει, ένα προσωπικό ον που επιδιώκει την επαφή με μας, τα πλάσματά Του.

Βρυξέλλες, 10 Ιουνίου 2020

Ο Έραστος Φίλος είναι φυσικός (MSc - Πανεπιστήμιο Αμβούργου) με διδακτορικό στη Φυσικοχημεία (Πανεπιστήμιο Κωνσταντίας) και με πολύχρονη εμπειρία στη βιομηχανική έρευνα στη Γερμανία και ως στέλεχος στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης στις Βρυξέλλες. Τέλη 2020 ολοκληρώνει ένα δίχρονο θεολογικό πρόγραμμα Απολογητικής (MA) στο Talbot School of Theology στο Πανεπιστήμιο Biola στο Λος Άντζελες, ΗΠΑ.